B Routekaart Regionale Opvang Vluchtelingen Westfriesland 2024

Aanleiding

Door het Rijk wordt in 2024 in Nederland een instroom verwacht van 96.000 asielzoekers. Vóór de val van het kabinet werd met het ontwerp van de zogenaamde spreidingswet beoogd tot een evenredige verdeling te komen over gemeenten.
De spreidingswet is inmiddels door de Eerste en Tweede Kamer aangenomen. De ingangsdatum van de wet is 1 februari 2024.
In de Staatscourant van 30 januari 2024 is de opgave vanuit de spreidingswet gepubliceerd.

Voor de Westfriese gemeenten geldt de volgende opgave:

Gemeente	Taakstelling aantal asielzoekers	Aantal asielzoekers/1000
Hoorn	399	5,30
Koggenland	149	6,34
Medemblik	263	5,71
Opmeer	74	6,08
Drechterland	125	6,13
Stedebroec	123	5,56
Enkhuizen	97	5,14
Totaal Westfriesland	1230	

Totaal gaat het voor Westfriesland om een opgave van 1230 te huisvesten asielzoekers. Let wel, deze opgave staat los van en komt bovenop de bestaande taakstelling voor het huisvesten van statushouders. Er wordt de komende tijd nog veel uitwerking van de spreidingswet verwacht zoals het aandeel minderjarigen in de opgave.

De Westfriese gemeenten proberen zich zowel collectief in Westfries verband als per gemeente zo goed mogelijk voor te bereiden op de uitwerking van de spreidingswet.
De afgelopen maanden zijn inspanningen gedaan om colleges en gemeenteraden in Westfriesland zo goed mogelijk te informeren over de ontwikkelingen en om het gesprek aan te gaan over een actieve rol van de gemeenten in de opvang van asielzoekers vooruitlopend op de spreidingswet en om samen met de Westfriese gemeenten te onderzoeken hoe deze opvang in regionaal verband aangepakt kan worden.

Deze routekaart beoogt het proces te beschrijven om tot keuzes te komen waarbij per gemeente de gevolgen van individueel handelen ten opzichte van regionale samenwerking goed in beeld gebracht worden.

Regionale samenwerking

Door de complexiteit en omvang van de opgave worden gemeenten als het ware uitgenodigd om in regionaal verband met elkaar samen te werken. Het is van belang bij regionale samenwerking te zoeken naar een goede balans tussen landelijke richtlijnen, lokaal draagvlak en de menselijke maat. Om dit te bereiken zal de regio optimaal flexibel en creatief aan het werk moeten gaan rekening houdend met de autonomie van iedere individuele gemeente.

Het voordeel van regionale samenwerking is de mogelijkheid om tussen gemeenten tot uitruil te kunnen komen. Zoals in andere regio's is aangetoond kan in overleg besloten worden bijvoorbeeld in de ene gemeente meer statushouders of Oekraïense ontheemden op te vangen en in de andere gemeente meer asielzoekers. Daarmee kan op regionale schaal aan landelijke opgaven voldaan worden.

CONCEPT

In de uitwerking van de routekaart zal in beeld gebracht worden welke resultaten regionaal behaald kunnen worden, hoe een verdeling tussen de gemeenten plaats kan vinden en hoe de gemeenteraden in hun proces van besluitvorming tijdig en goed worden geïnformeerd.
De autonomie in besluitvorming door gemeenten wordt niet aangetast door regionale samenwerking. Indien er keuzes gemaakt moeten worden dan is het altijd aan de individuele colleges en gemeenteraden om besluiten te nemen.

Het opvangen van vluchtelingen is primair een ruimtelijke en volkshuisvestelijke uitdaging. Het spreekt voor zich dat er voor iedere gemeente daarnaast ingrijpende maatschappelijke gevolgen zijn indien grote groepen mensen van buiten de gemeente gehuisvest moeten worden. In veel gemeenten sluit het onderwijs- zorg- en voorzieningenniveau nu al niet aan bij de vraag vanuit de samenleving.
Extra opvang zal dus betekenen dat er extra middelen gevonden moeten worden om deze maatschappelijke opgaven aan te kunnen. In de uitwerking van deze routekaart zullen de maatschappelijke effecten van extra opvang nader in beeld gebracht worden en zal per gemeente bepaald moeten worden met welke middelen deze opgaven ingevuld kunnen worden dan wel hoe tussen gemeenten onderling gebruik gemaakt kan worden van maatschappelijke voorzieningen.

De opgave biedt ook kansen en koppelkansen, bij voorbeeld bij ruimtelijke plannen. In het regionale plan zal aangegeven worden welke koppelkansen in de uitwerking meegenomen kunnen worden.

Integrale benadering

De afgelopen jaren hebben geleerd dat een opgave voor huisvesting van vluchtelingen altijd breder gezien moet worden dan alleen asielzoekers. Sinds vorig jaar is er een opgave bij gekomen voor de opvang van ontheemden uit de Oekraïne waarvan het onzeker is hoe lang hun opvang nog gaat duren en of er door de langer dan verwachte duur van de oorlog nog meer ontheemden naar Nederland zullen komen. Daarnaast is er al jaarlijks sprake van een toenemende wettelijke opgave voor het huisvesten van statushouders.
Tot 2022 is het in Westfriesland goed gelukt aan de opgave voor statushouders te voldoen, maar de steeds krappere woningmarkt biedt weinig perspectief op structurele oplossingen om de taakstelling voor 2023 en de jaren daarna op te kunnen vangen.

Er is daarom alle aanleiding de opgave voor de opvang van de grootste groepen (statushouders, ontheemden uit Oekraïne en asielzoekers) integraal en in samenhang te benaderen. Het zoeken naar locaties voor deze groepen kan in de meeste gevallen dezelfde vragen oproepen. Bovendien ontstaan er met een integrale benadering mogelijkheden om op regionale schaal tot uitruil te komen en kunnen gemeenten aangeven onder welke voorwaarden een uitruil mogelijk is.

Er wordt geadviseerd in de regio Westfriesland op zoek te gaan naar ruimtelijke mogelijkheden voor asielzoekerscentra met een totale omvang van1200 personen, te verdelen over meerdere locaties voor een periode van ten minste 5 jaar.

De crisisnoodopvanglocatie (CNO) met 200 personen is op 1 november verhuisd van de gemeente Koggenland naar de gemeente Medemblik en zal daar op 1 mei 2024 opgeheven worden. Indien er binnen Westfriesland een alternatieve locatie voor de CNO gevonden kan worden dan tellen deze 200 personen mee in de opgave en zal er aanvullend ruimte gevonden moeten worden voor 1000 personen.

CONCEPT

Welke stappen dienen de komende maanden doorlopen te worden?

Opdracht: stel een regionaal plan op met de volgende stappen:

Stap 1: Inventariseren

- Breng in beeld welke actuele ontwikkelingen er zijn ten aanzien van het beroep van het Rijk op de gemeenten en wat de landelijke instroomcijfers zijn gerelateerd aan de opgave in Westfriesland.
- Breng in beeld waar en hoeveel groepen vluchtelingen in West-Friesland actueel opgevangen worden en wat het toekomstperspectief is voor de beschikbaarheid van deze huidige opvanglocaties.
- Verken welke ruimtelijke mogelijkheden er zijn voor asielzoekerscentra gebruik makend van de eisen die het COA aan dergelijke locaties stelt.
- Inventariseer per gemeente aan welke criteria en randvoorwaarden de locaties voor AZC's moeten voldoen.
- Beschrijf welke gemeentelijke procedures voor de locaties nodig zijn, wat de realisatiekansen zijn en op welke termijn de centra ontwikkeld kunnen worden.
- Breng voor locaties de omgevingsfactoren in beeld inclusief kansen en bedreigingen.
- Breng in beeld welke belemmeringen er kunnen zijn vanuit de provinciale regelgeving.
- Richt op regionale schaal een dashboard in met alle cijfermatige ontwikkelingen ten aanzien van asielzoekers, statushouders en Oekraïense ontheemden. Verwerk in het dashboard ook de resultaten van de inventarisatie van ruimtelijke mogelijkheden.
- Stel randvoorwaarden op richting Rijk, Provincie en COA voor medewerking vanuit de regio aan het oplossen van het vraagstuk.

Stap 2: Analyseren.
Maak een analyse van een kansrijke vluchtelingenopvang door middel van regionale samenwerking

Stap 3: Voorwaarden regionale samenwerking.
Beschrijf de scenario's en de voorwaarden voor de regionale samenwerking

Stap 4: Maak een risico-analyse

Stap 5: Vaststellingsprocedure regionaal plan
Beschrijf het vaststellingsproces van het regionale plan

Stap 6: geef de tijdlijnen aan

Besluitvorming

Aan de colleges van Westfriesland wordt gevraagd zo spoedig mogelijk in te stemmen met de in deze routekaart beschreven stappen. Het is van belang dat de besluitvorming in Westfriesland unaniem plaats gaat vinden rekening houdend met twee bestuurlijke besluitvormingstrajecten:

A: Het vaststellen van de individuele locaties door de afzonderlijke gemeenteraden. Deze locaties maken onderdeel uit van het regionale plan.

B: Het vaststellen van het regionale plan door de gemeenten. Over dit regionale plan dient overeenstemming te bestaan met de provincie Noord-Holland.

CONCEPT

Bijlage bij routekaart: Randvoorwaarden en globale planning.

De regio Westfriesland geeft bij de routekaart een aantal randvoorwaarden mee die voor de hele regio van toepassing zijn. Bij de uitwerking van de routekaart zullen per gemeente aanvullende randvoorwaarden geformuleerd worden die betrekking hebben op het locatieonderzoek en de couleur locale per gemeente.

Generieke randvoorwaarden zijn:

1. Waar nodig en mogelijk ruimhartige medewerking vanuit de provincie Noord-Holland bij voorbeeld bij de toepassing van het BPL, versnelling van procedures en beschikbaar stellen van middelen.
2. De vergoedingen vanuit Rijk en/of COA moeten toereikend zijn voor de kosten van huisvesting inclusief de maatschappelijke voorzieningen.
3. Waar mogelijk en gewenst gebruik maken van koppelkansen, bij voorbeeld het anticiperen op toekomstige locaties voor woningbouw.
4. Zorg dragen voor een juiste balans in de verhouding vluchtelingen/bewoners in de kernen en dorpen. Voorkom ontwrichting.
5. Bestaande voorzieningen voor de huidige bewoners van de gemeenten moeten bereikbaar blijven. De komst van vluchtelingen mag niet leiden tot overbelasting van deze voorzieningen.
6. Zorg voor ruime mogelijkheden voor activiteiten op de locaties. Scholing en werk staan aan de basis van inburgering. Maak gebruik van de expertise van Werksaem voor werk en inkomen.
7. Draagvlak bij en goede communicatie met de gemeenteraden, de omgeving van de locaties en alle bewoners van de gemeenten is essentieel. Betrek bewoners bij het opstellen van communicatieplannen. Hanteer een begrippenlijst voor o.a. pers, gemeenteraden en omgeving.
8. Voer een zero-tolerancebeleid ten aanzien van overlast. Voorkomen van ongewenste burgerwachten en beelden vanuit Ter Apel.
9. Zet waar mogelijk lokale en regionale ondernemers in bij de realisatie en het beheer van de opvanglocaties en de maatschappelijke voorzieningen.
10. Streef naar zo veel mogelijk spreiding in de opvang over de gemeenten, kernen en dorpen. Maak gebruik van mogelijkheden voor kleinschalige opvang (50-150 personen). Meng waar mogelijk doelgroepen als statushouders, Oekraïners en asielzoekers.
11. Zorg voor garanties voor constante kwaliteit van en op de locaties bij de voorbereiding, het beheer en de exploitatie.
12. Zorg dat waar mogelijk asielzoekers statushouders worden in de gemeente waarin zij opgevangen worden. Dit bevordert de integratie en inburgering.

Globale planning:

Q1 2024:
Routekaart vast laten stellen in de colleges van B&W.
Opstarten zoektocht locaties in de gemeenten.
Vervolg gesprekken met gemeenteraden
Communicatie met bewoners over ontwikkelingen en route naar regionale aanpak.

Q2 2024:
Afronden zoektocht locaties
Regionaal plan opstellen met scenario’s voor uitruil
Vervolg op communicatie

CONCEPT

CONCEPT